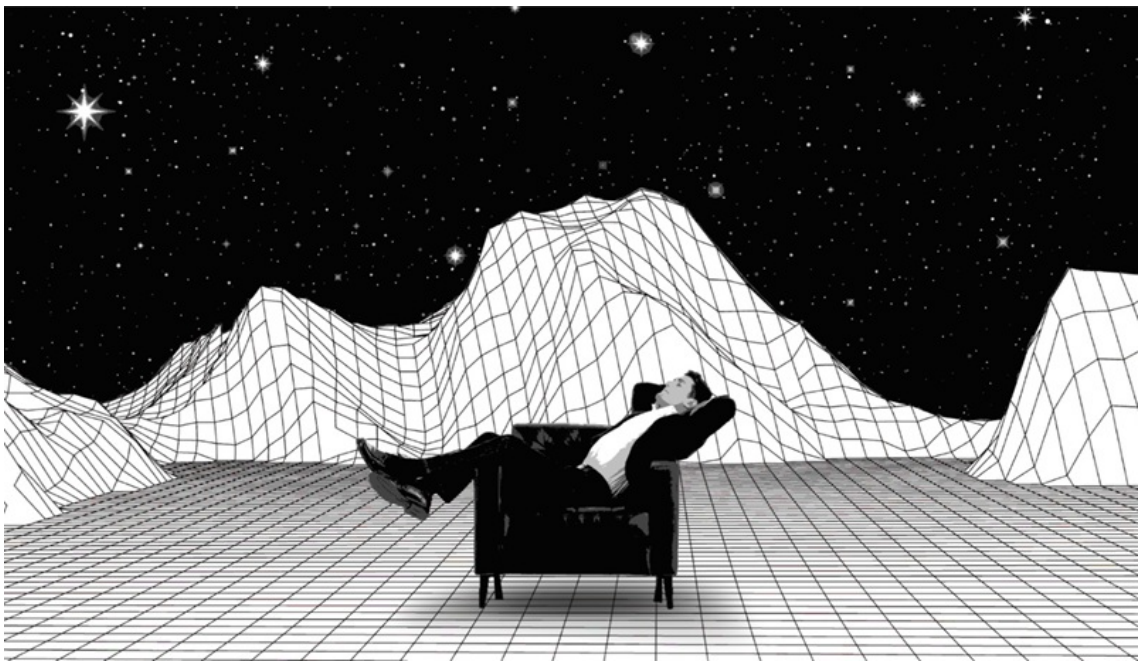
Đừng để AI đánh cắp tinh thần lao động của người trẻ

ISSN: 2734-9195 10:44 04/06/2026

Bởi vậy, trước những biến động của thời đại, điều quan trọng không phải là lo sợ máy móc sẽ lấy mất việc làm, mà là không để chính mình đánh mất tinh thần lao động.

Sự bùng nổ của **trí tuệ nhân tạo (AI)** đang đặt ra những câu hỏi chưa từng có về tương lai việc làm. Từ những công việc chân tay đến các nghề nghiệp đòi hỏi tri thức, ngày càng nhiều lĩnh vực sẽ được tự động hóa hoàn toàn.

Trong bối cảnh ấy, người trẻ đặc biệt là nam giới cần chuẩn bị gì để không bị cuốn vào tâm lý thụ động, lệ thuộc và đánh mất ý nghĩa lao động?

Nhiều nghiên cứu cho thấy những biến động lớn đang đến gần. Theo dự báo của McKinsey, trong vòng 10-20 năm tới, gần một nửa số việc làm tại Mỹ có nguy cơ bị ảnh hưởng bởi tự động hóa; phần lớn các công việc dựa trên tri thức cũng có thể được AI đảm nhiệm. Goldman Sachs thậm chí ước tính khoảng 300 triệu việc làm toàn thời gian trên toàn cầu có thể chịu tác động. Trong khi đó, Diễn đàn Kinh tế Thế giới đưa ra góc nhìn cân bằng hơn khi cho rằng sự dịch chuyển việc làm sẽ diễn ra song song với việc hình thành những ngành nghề mới.

Dù tương lai còn nhiều bất định, một điều gần như chắc chắn là bản chất của lao động đang thay đổi. Trước ngưỡng cửa của một kỷ nguyên mới, người trẻ cần chuẩn bị cho mình điều gì?

Đừng say mê một cuộc sống không cần nỗ lực

Bộ phim *Wall-E* (2008) từng phác họa một viễn cảnh u ám: con người không còn phải lao động vì mọi việc đều do máy móc đảm nhiệm. Kết quả là họ trở nên trì trệ, lệ thuộc, thiếu sức sống và đánh mất năng lực tự thân.

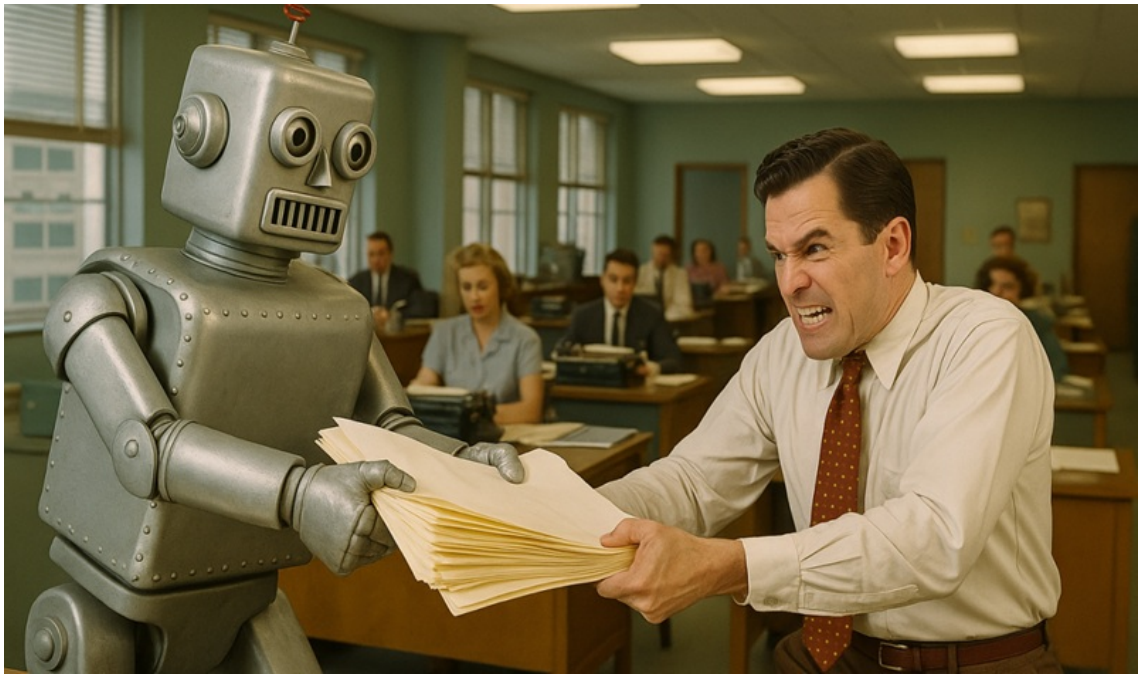
Ngày nay, không ít người trẻ cũng bị hấp dẫn bởi giấc mơ về một cuộc sống hoàn toàn "không ma sát": không áp lực, không mồ hôi, không thử thách. Công nghệ phục vụ mọi nhu cầu; giải trí lấp đầy mọi khoảng trống. Trong viễn cảnh ấy, lao động dường như trở thành điều không còn cần thiết.

Tuy nhiên, từ góc nhìn Phật giáo, con người trưởng thành không phải nhờ hưởng thụ mà nhờ quá trình rèn luyện thân tâm. Chính những khó khăn, trách nhiệm và nỗ lực mỗi ngày mới là môi trường để nuôi dưỡng nghị lực, trí tuệ và lòng từ bi.

Một đời sống chỉ biết hưởng thụ mà không tạo ra giá trị rất dễ dẫn đến sự trống rỗng nội tâm. Lao động không đơn thuần là phương tiện kiếm sống; đó còn là cơ hội để cống hiến, phục vụ và hoàn thiện chính mình.

Chấp nhận thực tại thay vì chạy trốn

Cuộc sống chưa bao giờ dễ dàng. Mỗi thế hệ đều phải đối diện với những thử thách riêng. Nếu ông bà, cha mẹ từng trải qua chiến tranh, nghèo đói hay những biến động kinh tế lớn, thì thế hệ hôm nay đang bước vào một thời đại mà AI có thể làm thay nhiều công việc từng được xem là ổn định.

Hình mang tính minh họa. Nguồn: Internet

Sự thay đổi ấy có thể khiến nhiều người lo lắng. Nhưng thay vì phủ nhận hay chống lại thực tế, điều cần thiết hơn là học cách thích nghi.

Người trẻ sẽ phải liên tục học tập, nâng cấp kỹ năng, thay đổi nghề nghiệp, thậm chí tái định nghĩa chính mình nhiều lần trong suốt cuộc đời lao động. Điều đó không phải là bất hạnh, mà là đặc trưng của thời đại mới.

Trong giáo lý nhà Phật, vô thường là bản chất của mọi hiện tượng. Nhận thức được điều đó giúp con người bớt khổ đau trước những biến động không thể tránh khỏi. Khi chấp nhận sự thay đổi như một phần của đời sống, chúng ta sẽ có đủ bình tĩnh và nghị lực để thích ứng thay vì bị cuốn trôi.

Bồi dưỡng niềm tin và các mối quan hệ thật

Một trong những nghịch lý lớn nhất của thời đại AI là càng kết nối kỹ thuật số, con người càng khó xác định điều gì là thật.

Một bức ảnh có thể được tạo bởi AI. Một giọng nói có thể bị làm giả. Một đoạn video có thể là sản phẩm của công nghệ. Khi khả năng nhận diện thật - giả ngày càng khó khăn, những tương tác trực tiếp giữa con người với con người trở nên quý giá hơn bao giờ hết.

“Những kỹ năng cần thiết để kết nối và xây dựng các mối quan hệ trong môi trường đời thực đang nhanh chóng trở thành tài sản có giá trị”.

Theo nhiều nghiên cứu, những phẩm chất như khả năng giao tiếp, sự đồng cảm, tinh thần hợp tác, trí tuệ cảm xúc và khả năng xây dựng niềm tin sẽ ngày càng quan trọng trong thị trường lao động tương lai.

Đây cũng chính là những giá trị mà Phật giáo luôn đề cao. Một người biết lắng nghe, biết cảm thông, biết giữ chữ tín và sống có trách nhiệm sẽ tạo dựng được những mối quan hệ bền vững, điều mà máy móc khó có thể thay thế.

Trong thời đại công nghệ phát triển vượt bậc, năng lực làm người có thể trở thành lợi thế cạnh tranh lớn nhất.

Chủ động thích nghi với sự dịch chuyển của thị trường

Lịch sử cho thấy thị trường lao động luôn thay đổi. Hai thế kỷ trước, phần lớn người Mỹ làm nông nghiệp. Sau đó là thời kỳ công nghiệp hóa. Gần đây hơn là kỷ nguyên số, nơi những người biết lập trình được xem là lực lượng tiên phong.

Thực ra, Trí tuệ nhân tạo không cướp đi mà đang tái định nghĩa lại công việc bạn làm. Ảnh minh họa: Internet

Nhưng hiện nay, ngay cả nhiều công việc lập trình cũng đang được AI hỗ trợ hoặc thay thế từng phần. Vậy đâu sẽ là những ngành nghề có triển vọng?

Những công việc đòi hỏi tay nghề thực tế như thợ điện, thợ cơ khí, thợ hàn, kỹ thuật viên, nhà thầu xây dựng hay thợ sửa chữa vẫn rất khó bị thay thế hoàn toàn trong tương lai gần.

Tương tự, những nghề nghiệp cần sự tiếp xúc trực tiếp giữa con người với con người như bác sĩ, điều dưỡng, chuyên gia trị liệu, huấn luyện viên, nhân viên công tác xã hội, giáo viên hay lực lượng thực thi pháp luật vẫn giữ vai trò quan trọng.

"Trong tương lai gần, sự nhanh nhạy về tri thức có thể không còn là lợi thế duy nhất; sức bền, kỹ năng thực hành và năng lực làm việc thực tế sẽ ngày càng được coi trọng".

Người trẻ cũng cần nhận ra rằng làm công ăn lương không phải là con đường duy nhất. Trong phần lớn lịch sử nhân loại, nhiều người lao động thông qua mô hình kinh doanh gia đình, tự kinh doanh hoặc sở hữu nghề nghiệp riêng.

Điều thú vị là AI không chỉ thay thế việc làm mà còn mở ra cơ hội khởi nghiệp cho những người trước đây thiếu nguồn lực hoặc kỹ năng quản lý. Công nghệ có thể trở thành công cụ hỗ trợ mạnh mẽ để xây dựng doanh nghiệp, phát triển sản phẩm và mở rộng thị trường với chi phí thấp hơn trước.

Lao động bằng tất cả tâm huyết

Trong nhiều thập niên, người ta thường nhắc đến ba trách nhiệm căn bản của nam giới: tạo dựng giá trị, bảo vệ và xây dựng gia đình.

Dù xã hội thay đổi thế nào, lao động vẫn là một phần quan trọng trong hành trình trưởng thành của mỗi con người.

Từ góc nhìn Phật giáo, lao động chân chính (*chính mạng*) không chỉ nhằm đáp ứng nhu cầu vật chất mà còn là con đường nuôi dưỡng phẩm hạnh và phụng sự cộng đồng. Khi công việc được thực hiện bằng tinh thần trách nhiệm, tỉnh thức và thiện tâm, lao động trở thành một hình thức tu tập giữa đời thường.

AI có thể thay đổi công cụ, thay đổi phương thức làm việc, thậm chí thay đổi nhiều ngành nghề. Nhưng AI không thể thay thế ý chí vươn lên, tinh thần trách nhiệm, lòng tận tụy và khát vọng cống hiến của con người.

Bởi vậy, trước những biến động của thời đại, điều quan trọng không phải là lo sợ máy móc sẽ lấy mất việc làm, mà là không để chính mình đánh mất tinh thần lao động.

Khi còn giữ được ý nghĩa ấy, con người vẫn luôn có khả năng thích nghi, sáng tạo và đóng góp cho xã hội trong bất kỳ hoàn cảnh nào.

Tác giả: **Seth Troutt**/Chuyển ngữ và biên tập: **Thường Nguyên**

Nguồn: **https://www.thegospelcoalition.org/article/young-men-work-ethic-ai/**